

Přednáška č. I. PRÁVNÍ NAUKA

Právo jako normativní systém.
Prameny práva.

JUDr. Lukáš Hlouch, Ph.D.
KPT MU PrF v Brně

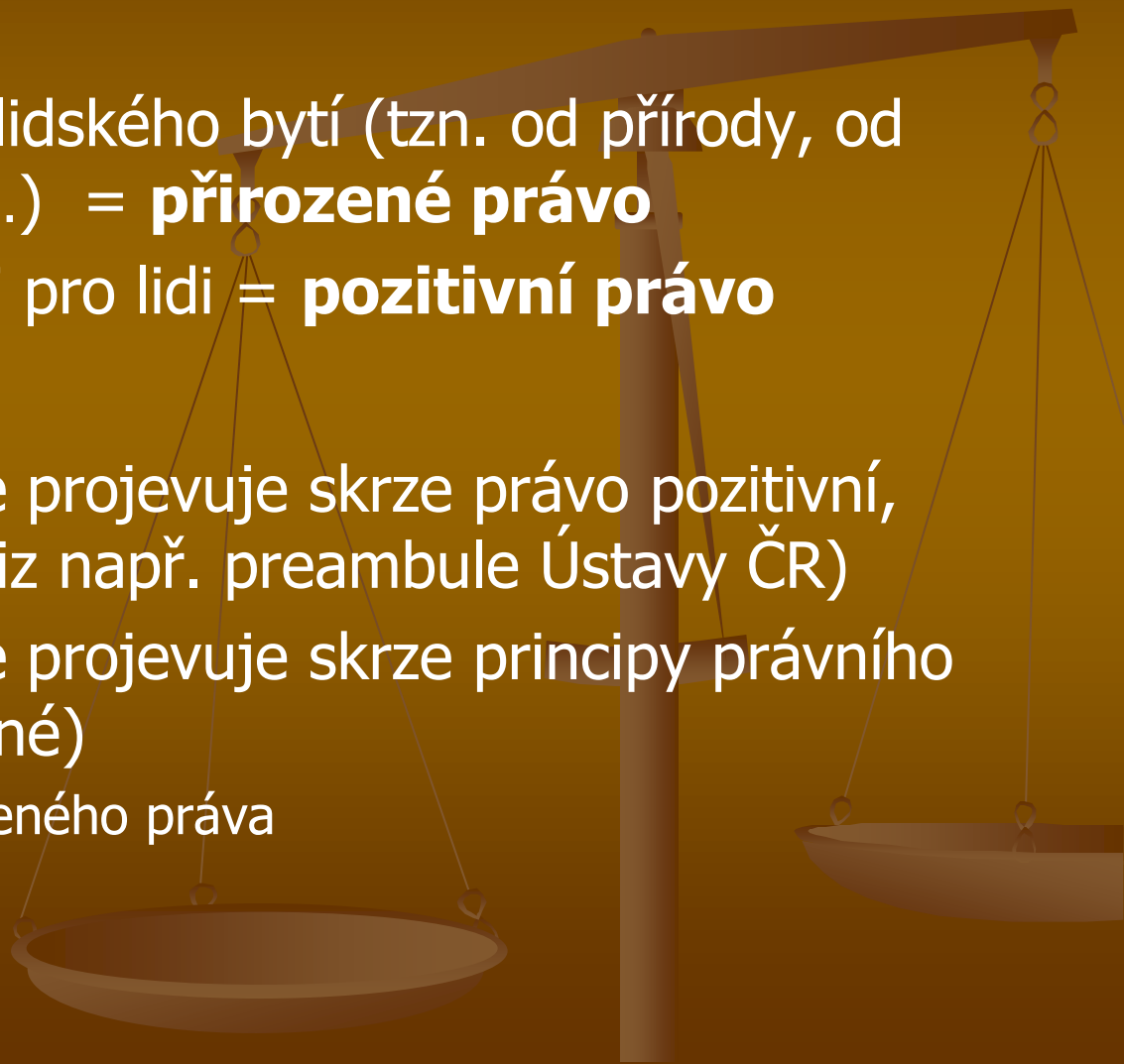
Organizační informace

Literatura

- Harvánek, J. a kol. Právní teorie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013 (**POVINNÁ !!!**)
- VEČEŘA, Miloš, Jana DOSTÁLOVÁ, Jaromír HARVÁNEK a Drahomíra HOUBOVÁ. *Základy teorie práva : multimediální učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. 106 s. Edice multimediálních pomůcek PrF MU ; č. 47. ISBN 978-80-210-4683-2.
- Škop, M., Macháč, P. Základy právní nauky. Praha: Wolters Kluwer
- Způsob ukončení: zkouška

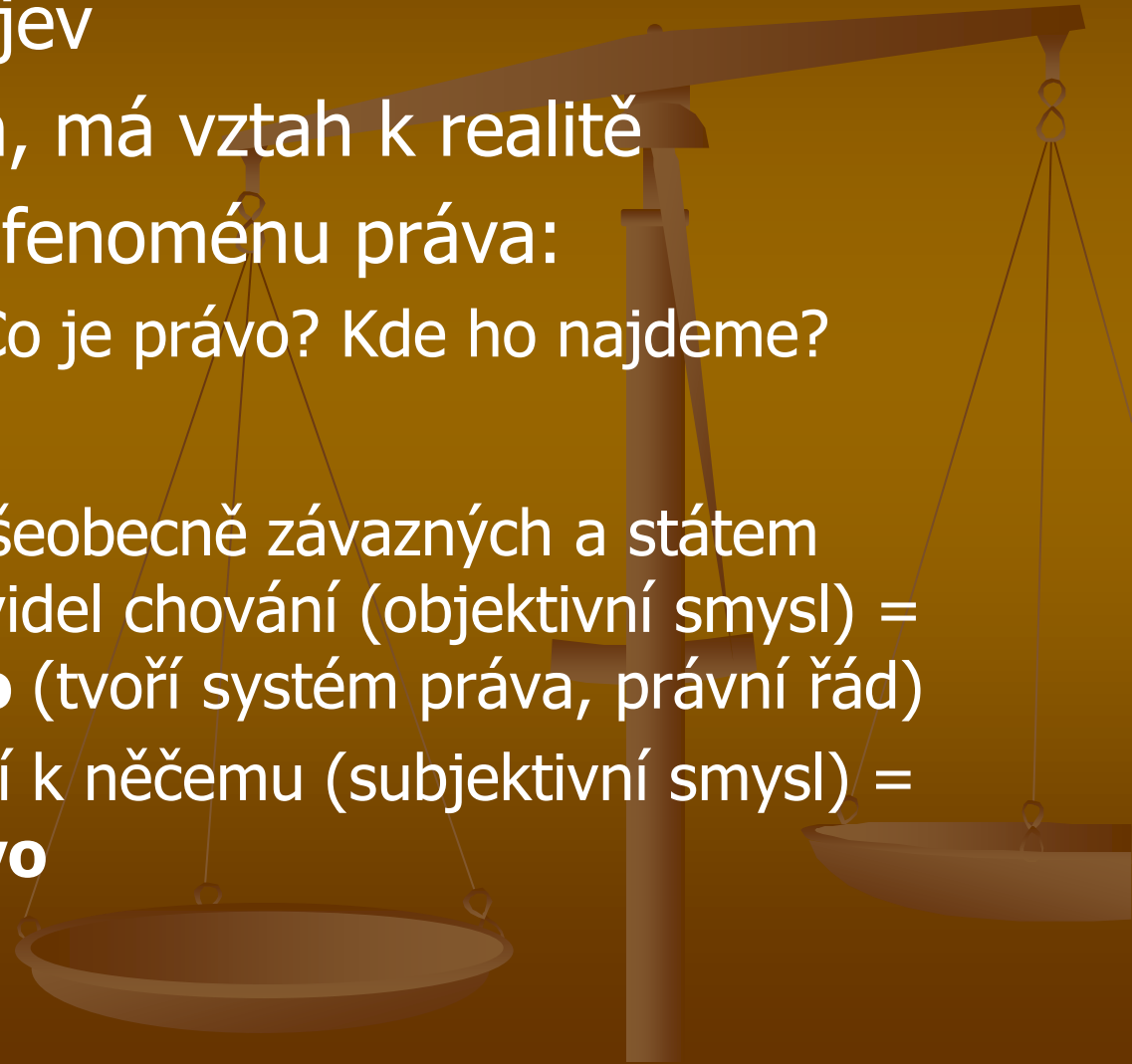
Co je to právo?

- Odlišení práva:
 - Daného z povahy lidského bytí (tzn. od přírody, od Boha, od rozumu...) = **přírozené právo**
 - Stanoveného lidmi pro lidi = **pozitivní právo**
- Vzájemný vztah
 - Přírozené právo se projevuje skrze právo pozitivní, které je uznává (viz např. preambule Ústavy ČR)
 - Přírozené právo se projevuje skrze principy právního řádu (často nepsané)
 - Pozitivizace přírozeného práva

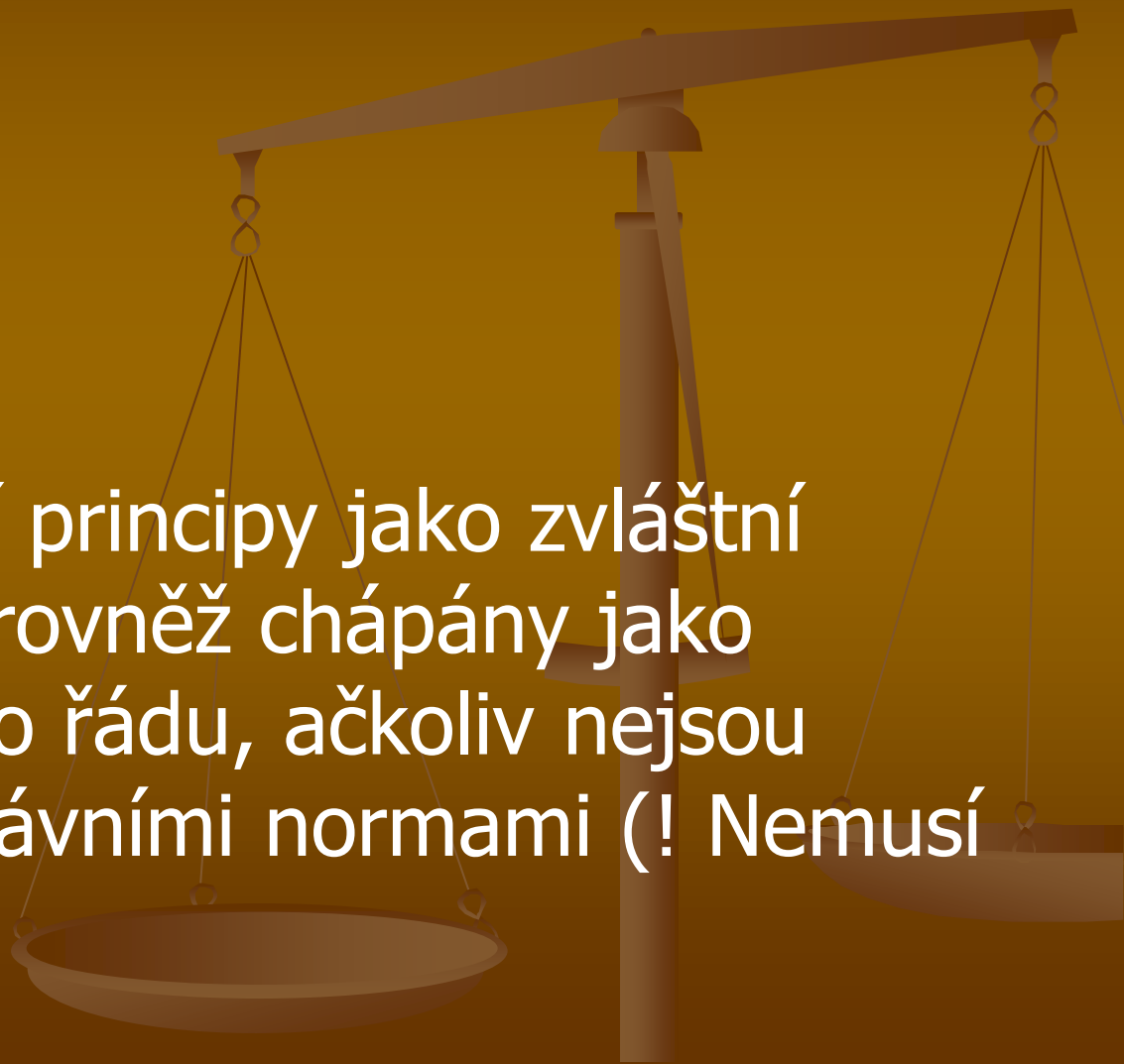
Co je to právo I.?

- je to společenský jev
- normativní systém, má vztah k realitě
- stručné vymezení fenoménu práva:
 - diskuze na téma Co je právo? Kde ho najdeme?
- odlišenost:
 - právo = systém všeobecně závazných a státem vynutitelných pravidel chování (objektivní smysl) = **objektivní právo** (tvoří systém práva, právní řád)
 - Právo = oprávnění k něčemu (subjektivní smysl) = **subjektivní právo**

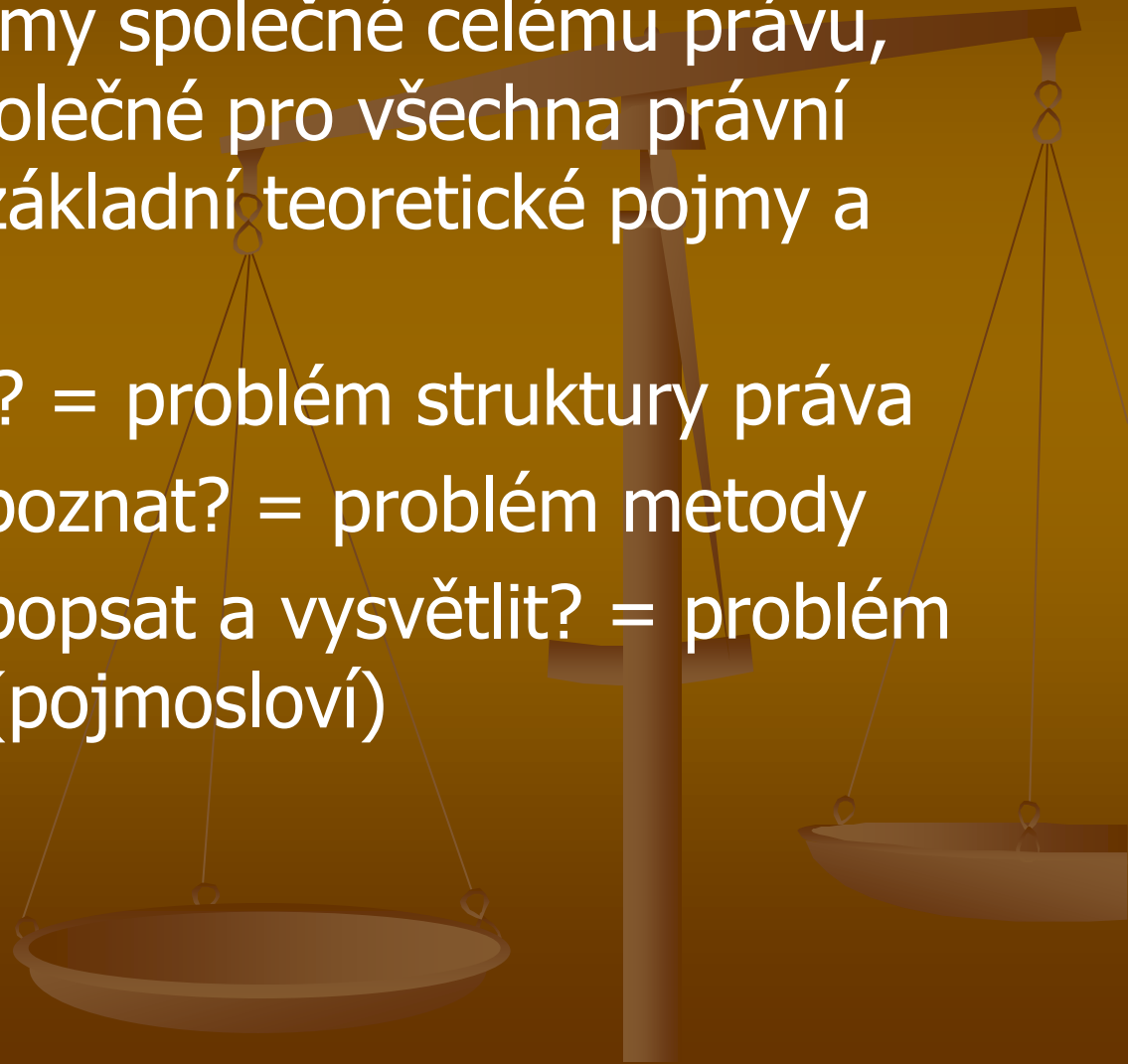
Struktura právního řádu

- právní norma
- právní institut
- právní odvětví
- právní řád
- POZOR – právní principy jako zvláštní normativy jsou rovněž chápány jako součást právního řádu, ačkoliv nejsou standardními právními normami (! Nemusí být psané)

Předmět teorie práva

- TP zkoumá problémy společné celému právu, definuje pojmy společné pro všechna právní odvětví, definuje základní teoretické pojmy a vztahy
- 1) Co je to právo? = problém struktury práva
- 2) Jak lze právo poznat? = problém metody
- 3) Jak lze právo popsat a vysvětlit? = problém právních dogmat (pojmosloví)

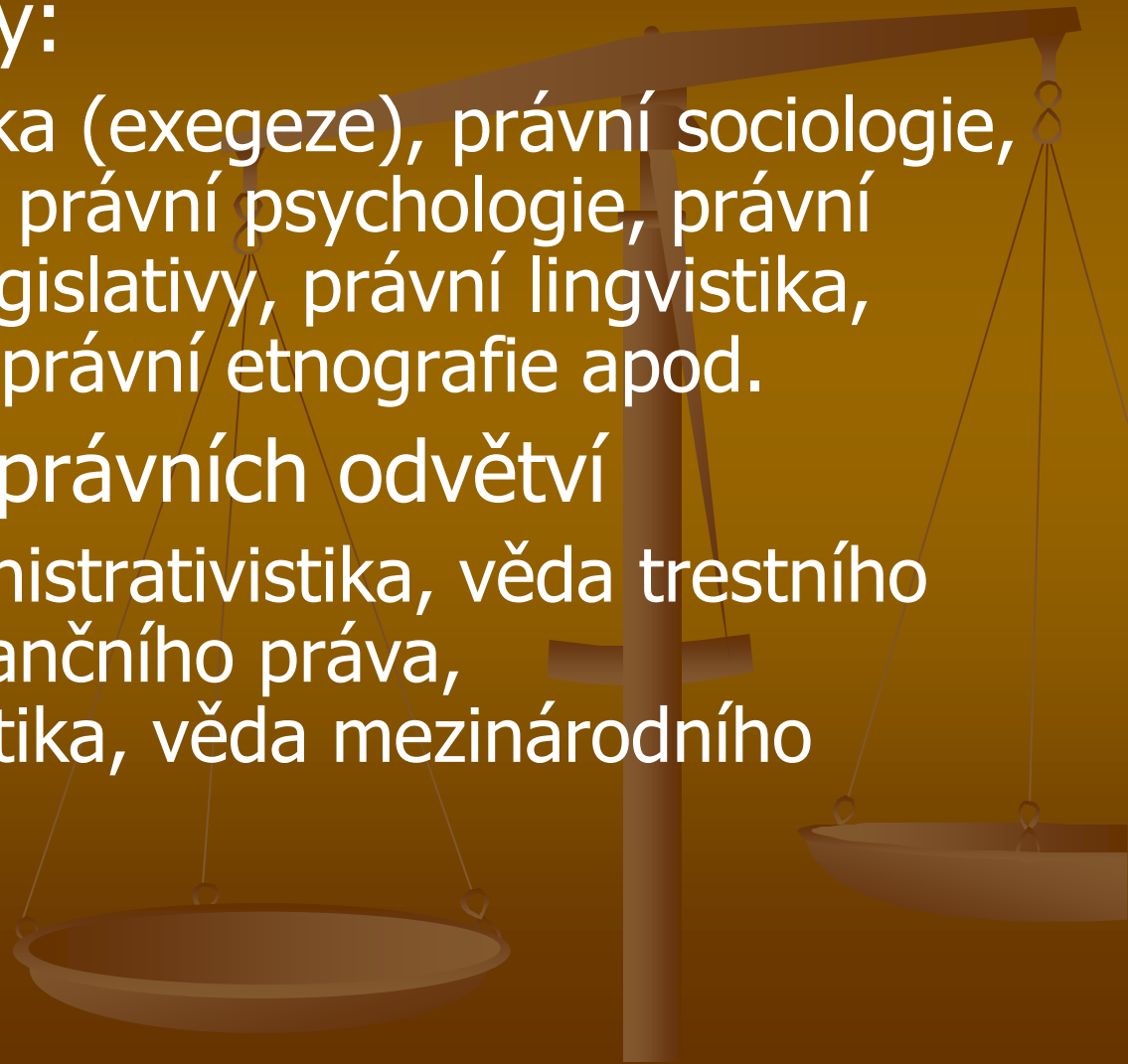
Teorie práva a ostatní právní vědy

- další právní vědy:

- právní dogmatika (exegeze), právní sociologie, právní politika, právní psychologie, právní logika, teorie legislativy, právní lingvistika, právní historie, právní etnografie apod.

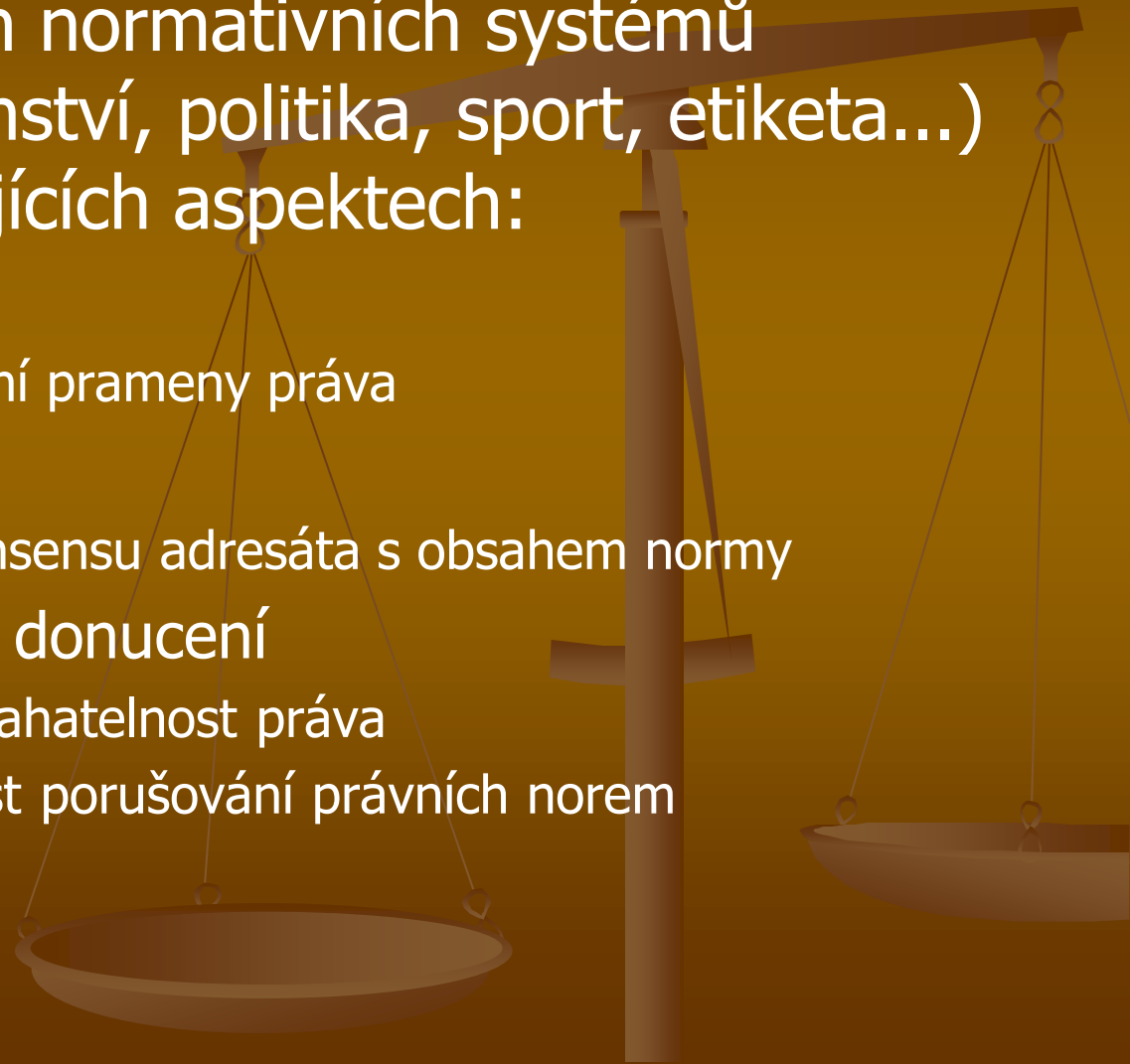
- členění věd dle právních odvětví

- civilistika, administrativistika, věda trestního práva, věda finančního práva, konstitucionalistika, věda mezinárodního práva...

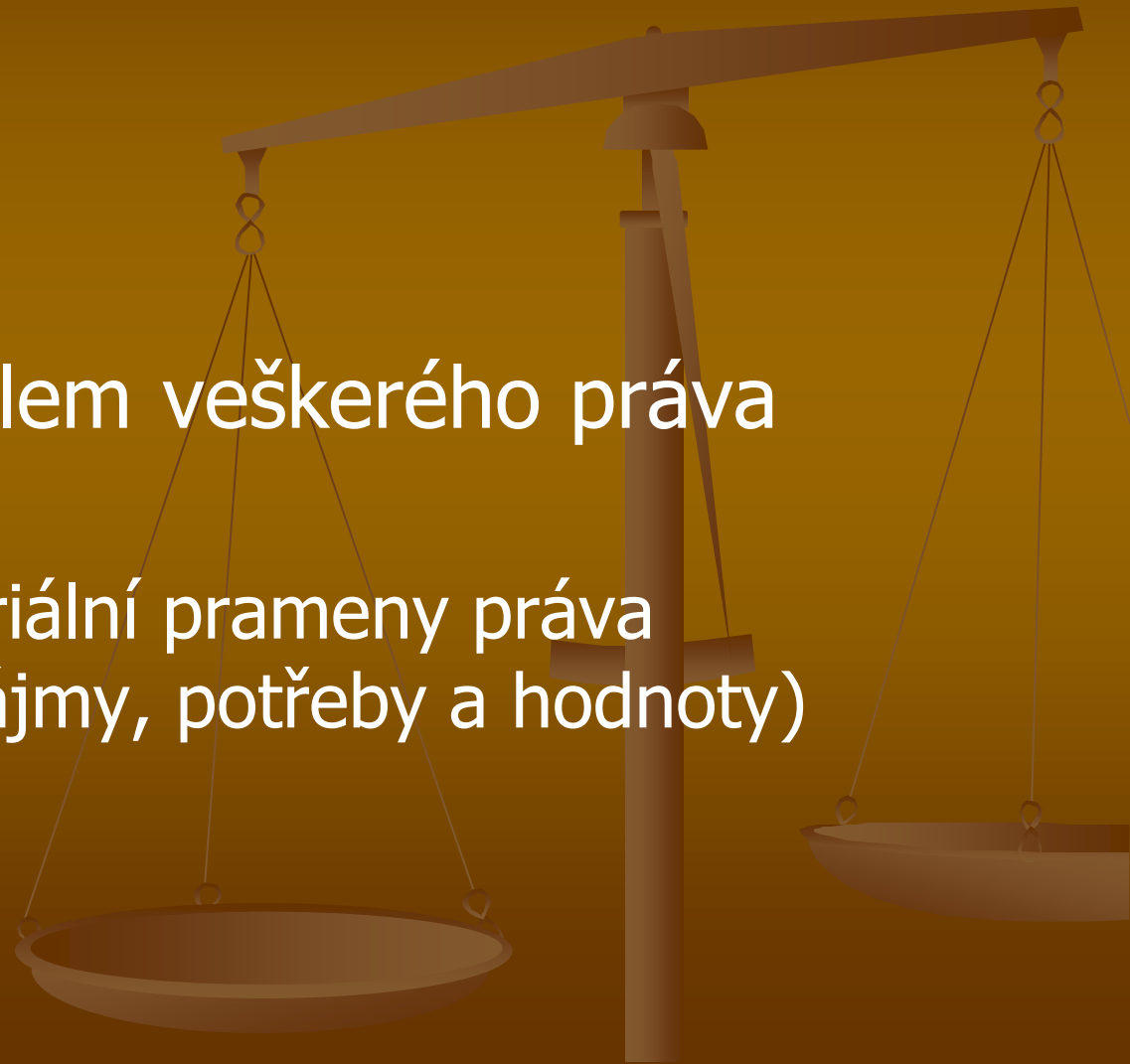
Právo a jiné normativní systémy

- odlišnost od jiných normativních systémů (morálka, náboženství, politika, sport, etiketa...) spočívá v následujících aspektech:
 - zvláštní forma
 - Viz k tomu formální prameny práva
 - obecná závaznost
 - Nezávislost na konsensu adresáta s obsahem normy
 - uplatnění státního donucení
 - Vynutitelnost/vymahatelnost práva
 - Sankcionovatelnost porušování právních norem

Charakter práva jako systému

- Otevřenost
- Dynamičnost
- Cílenost
- „Účel je stvořitelem veškerého práva (Jhering)“
 - Vazba na materiální prameny práva (společenské zájmy, potřeby a hodnoty)

Forma práva

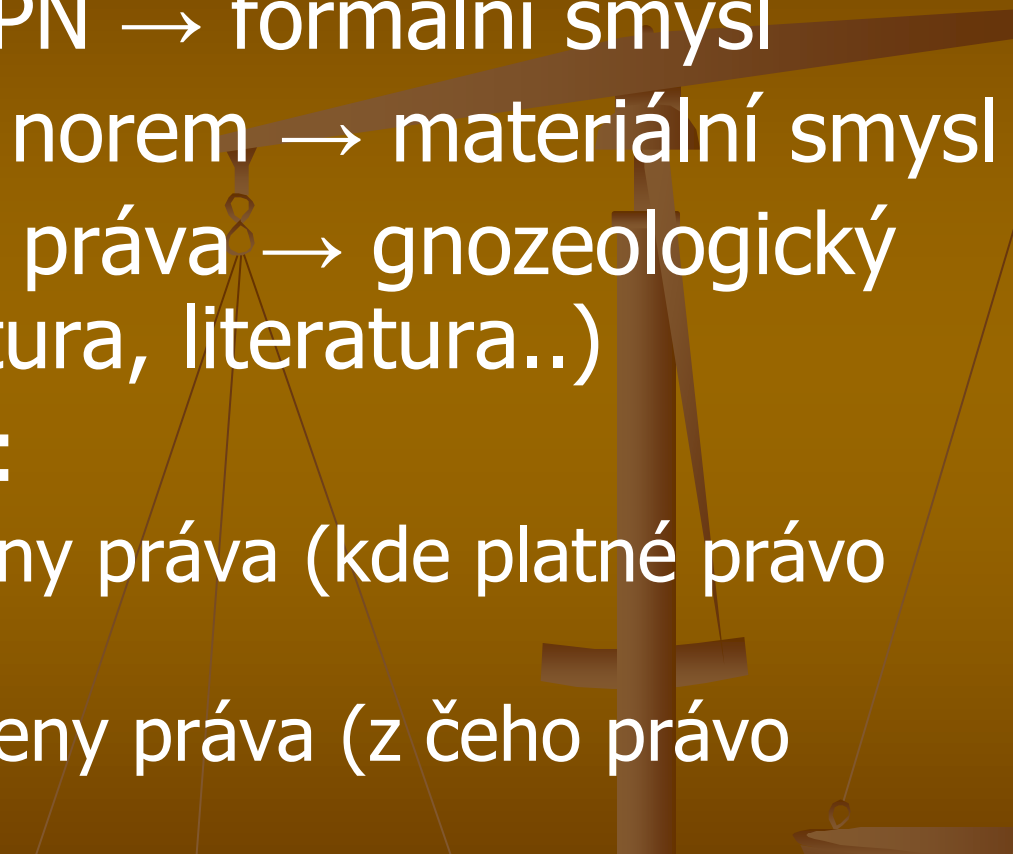
■ Právo psané

- obecným pramenem psaného práva je **právní předpis**:
- „Hmotné médium, jímž je komunikována nehmotná právní norma svým recipientům (adresátům). Závazný písemný dokument, vyjadřující obsah právních norem jako pravidel lidského chování.“ (V. Knapp)
- Právo kontinentální
 - Právo ČR

■ Právo nepsané

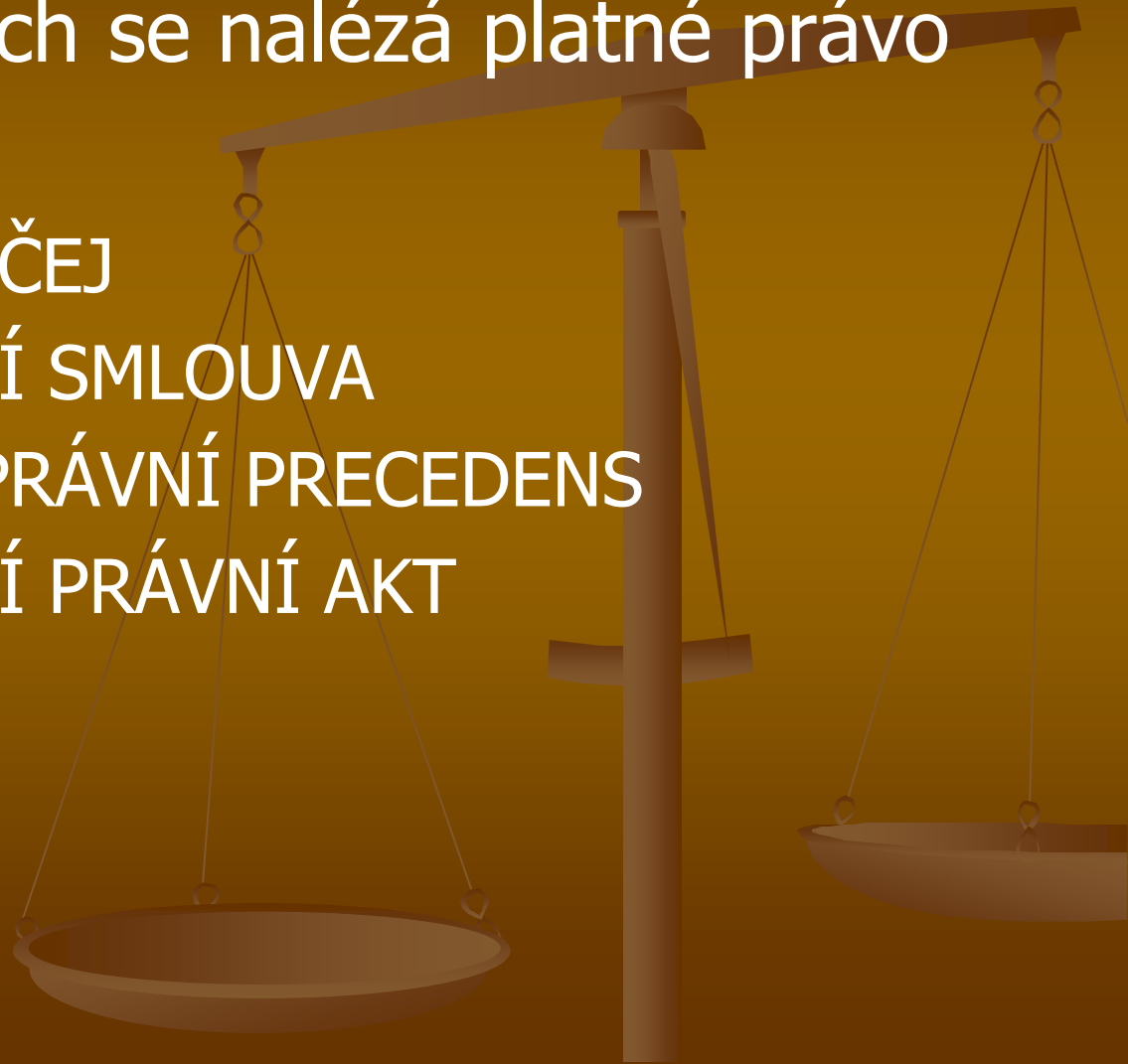
- Tradiční právní systémy (Afrika)
- Mezinárodní právo (právní obyčeje)
- Anglosaský právní systém „common law“ - **původně** právní obyčeje, dnes – marginální význam, dominují právní předpisy (tzv. statutes, bills) a „case law“ (judikatura)

Prameny práva - definice

- a) vnější forma PN → formální smysl
 - b) zdroj obsahu norem → materiální smysl
 - c) zdroj poznání práva → gnozeologický smysl (+ judikatura, literatura..)
 - K zapamatování:
 - Formální prameny práva (kde platné právo najdu?)
 - Materiální prameny práva (z čeho právo vzniklo?)
-

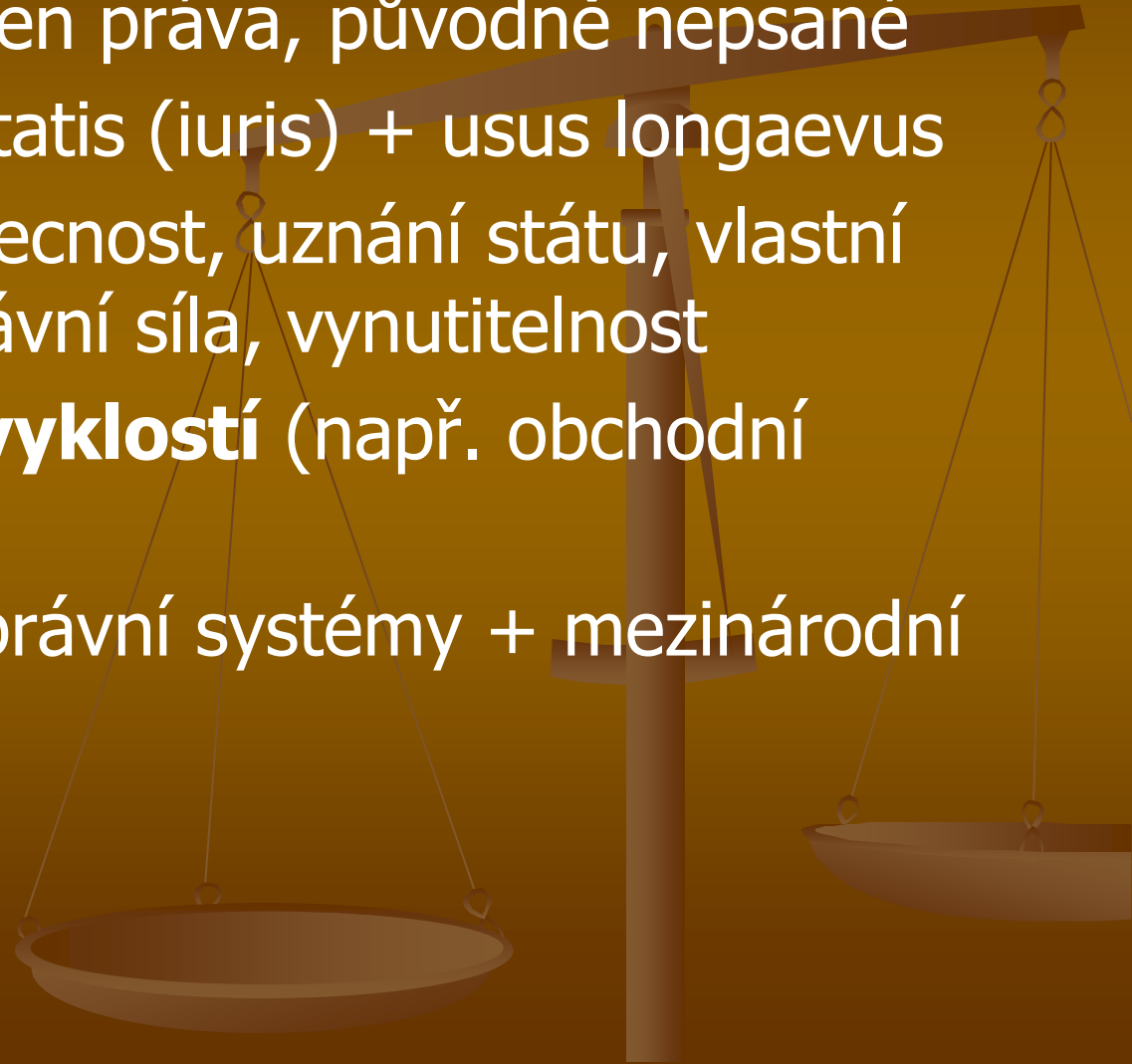
Formální prameny práva

- Formy, ve kterých se nalézá platné právo
- Dělení
 - 1) PRÁVNÍ OBYČEJ
 - 2) NORMATIVNÍ SMLOUVA
 - 3) SOUDNÍ / SPRÁVNÍ PRECEDENS
 - 4) NORMATIVNÍ PRÁVNÍ AKT

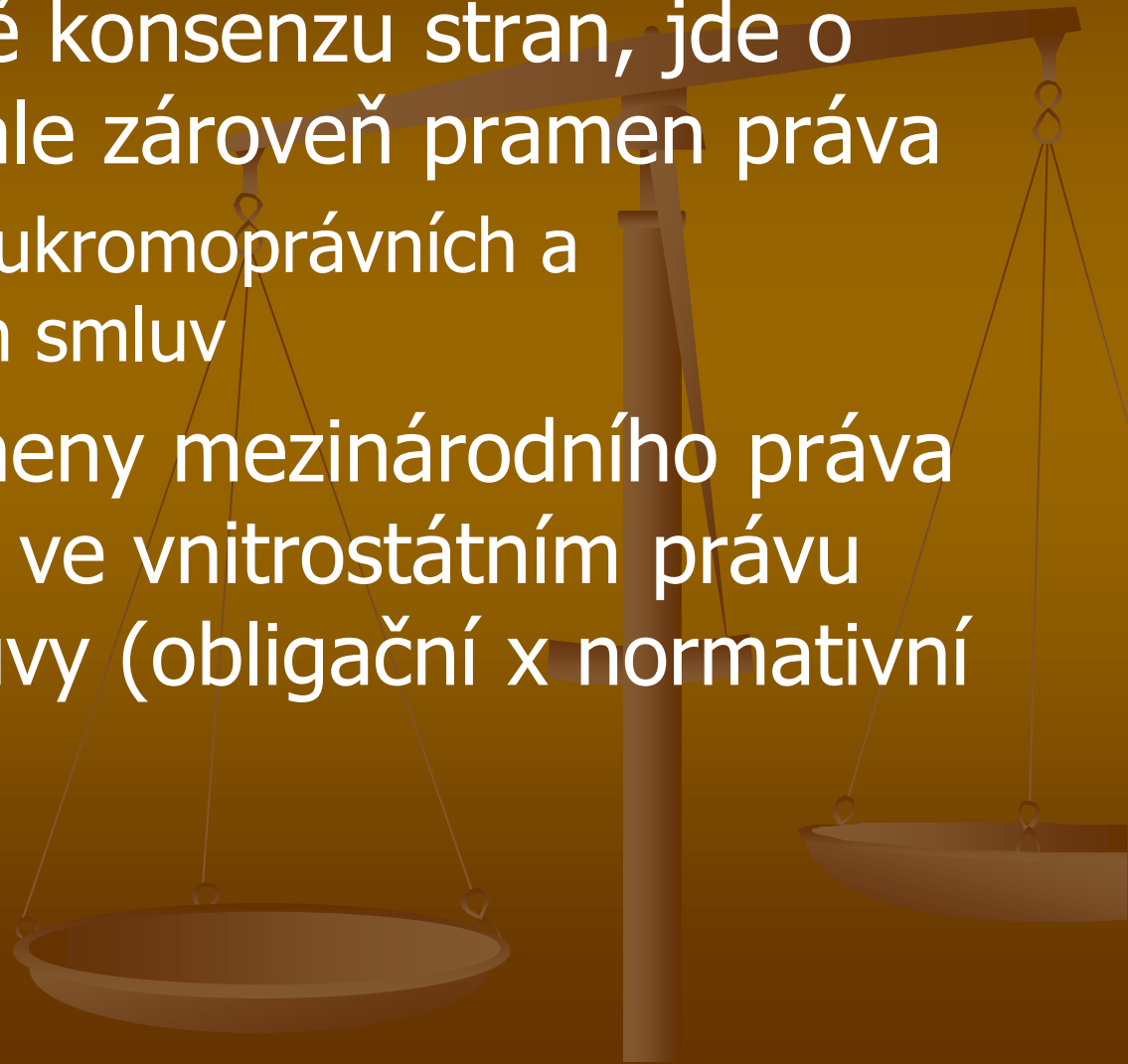
Právní obyčej

- nejstarší pramen práva, původně nepsané
- opinio neccesitatis (iuris) + usus longaevis
- znaky: obecnost, uznání státu, vlastní právní síla, vynutitelnost
- odlišnost od **zvyklostí** (např. obchodní zvyklosti, ...)
- Dnes: tradiční právní systémy + mezinárodní právo

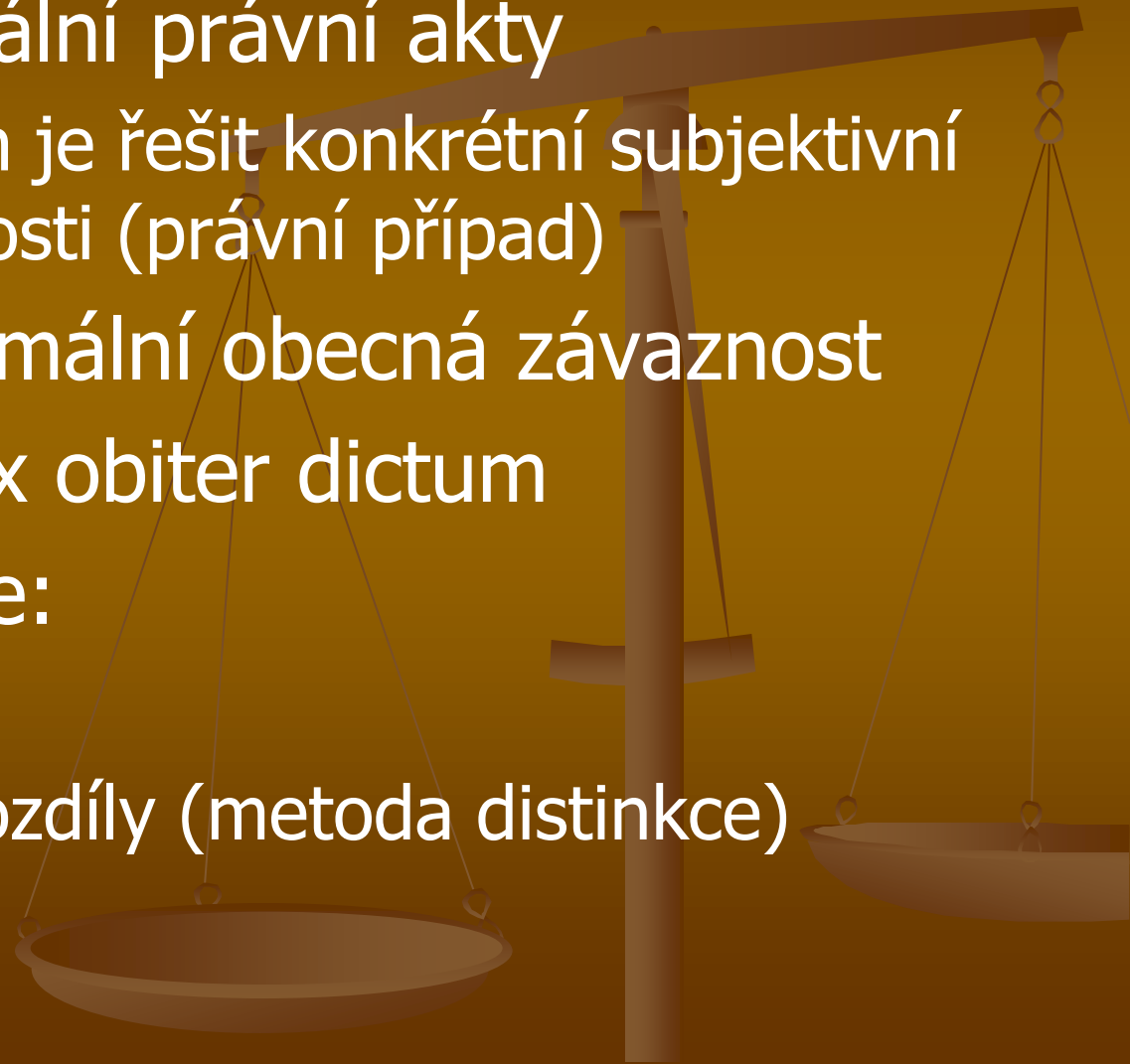
Normativní smlouva

- vznik na základě konsenzu stran, jde o „právní úkon“, ale zároveň pramen práva
 - Odlišnost od soukromoprávních a veřejnoprávních smluv
- především prameny mezinárodního práva smluvního, dále ve vnitrostátním právu kolektivní smlouvy (obligační x normativní část)

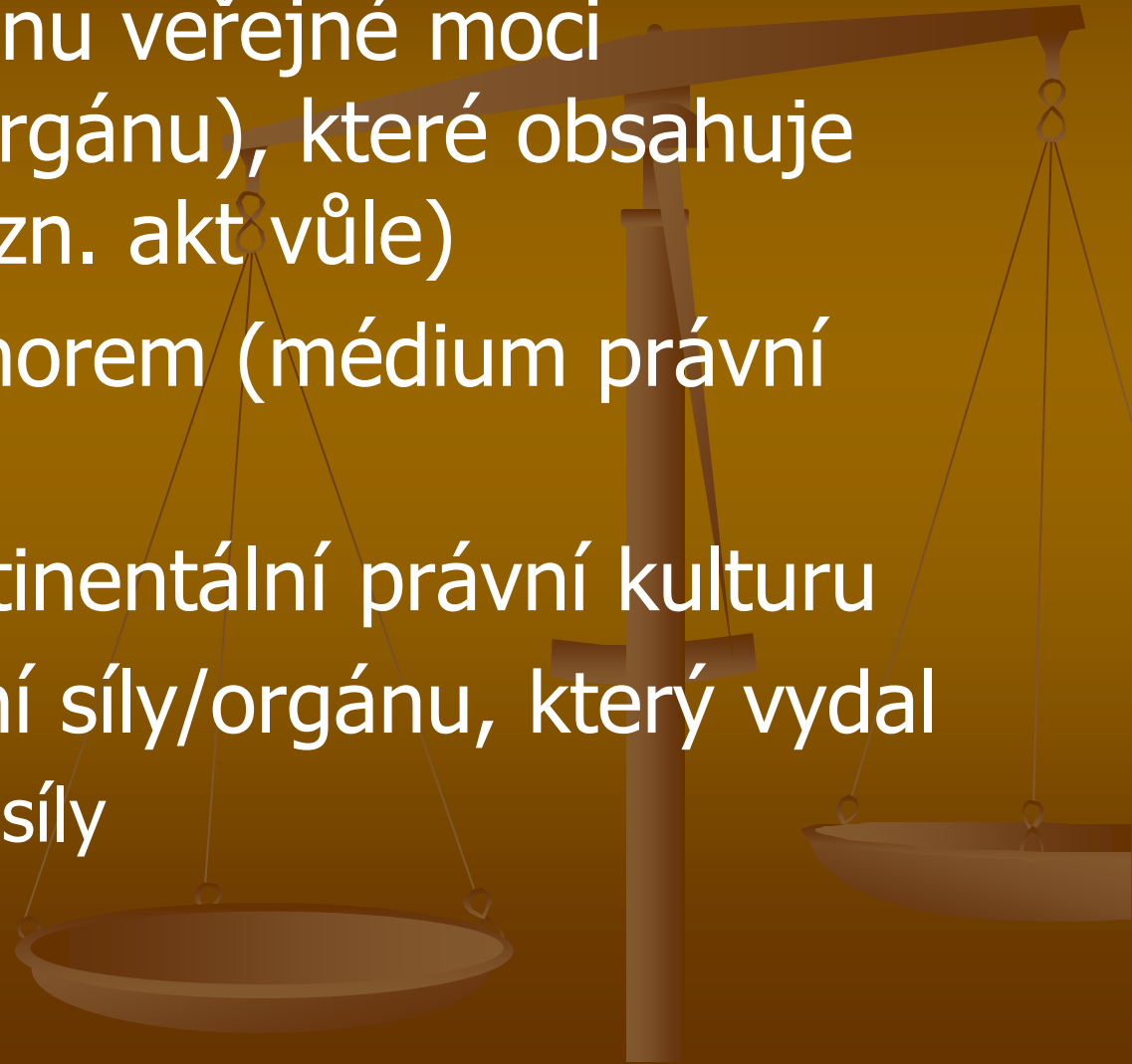
Soudní (správní) precedenty

- Jsou to individuální právní akty
 - Hlavním účelem je řešit konkrétní subjektivní práva a povinnosti (právní případ)
- originalita + formální obecná závaznost
- ratio decidendi x obiter dictum
- principy aplikace:
 - stare decisis
 - argumentace rozdíly (metoda distinkce)

Normativní právní akty (NPA)

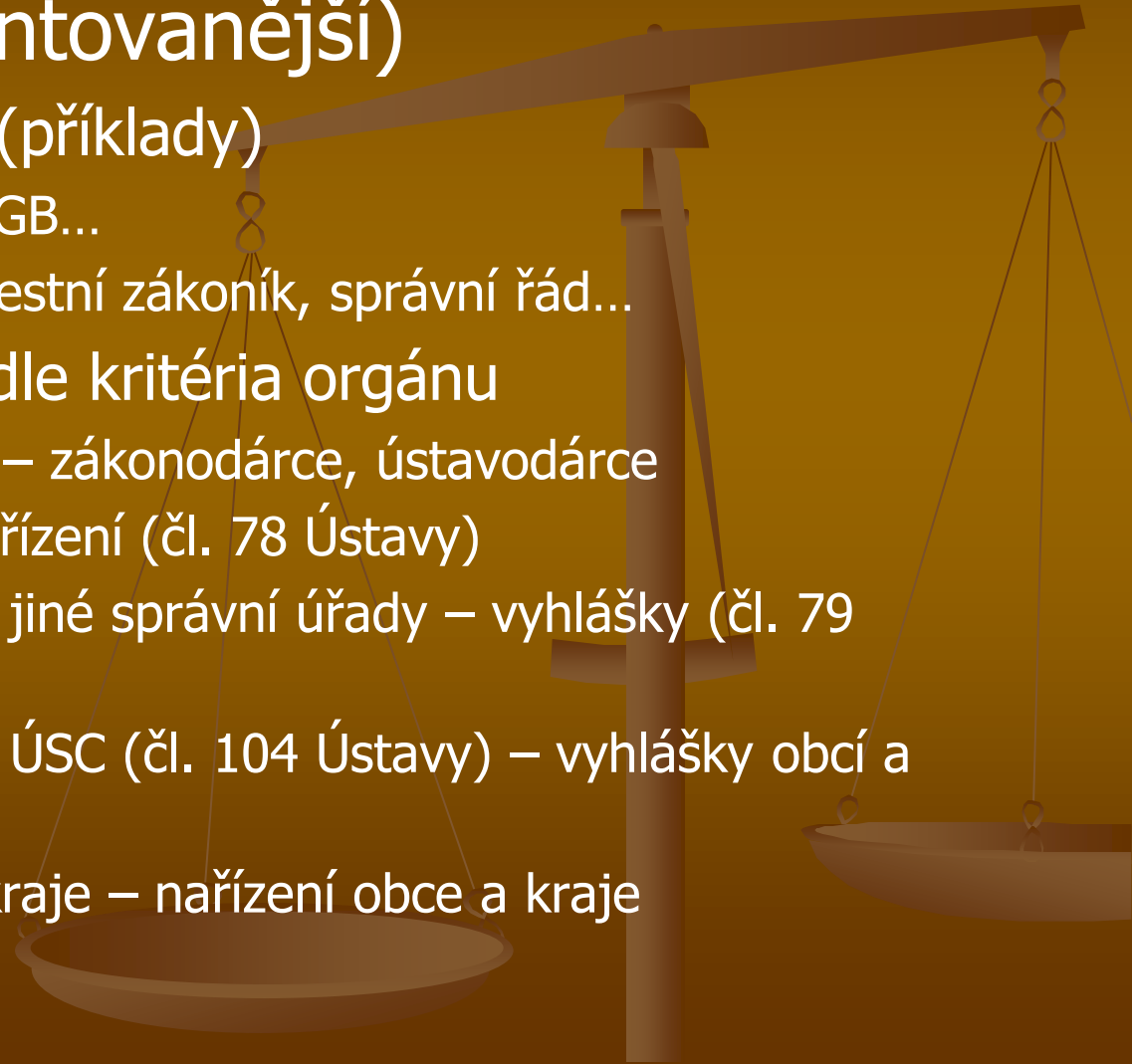
- rozhodnutí orgánu veřejné moci (legislativního orgánu), které obsahuje právní normy (tzn. akt vůle)
- nosič právních norem (médiu právní komunikace)
- typické pro kontinentální právní kulturu
- hierarchie právní síly/orgánu, který vydal
 - Definice právní síly

Prameny práva v ČR

■ **NPA** (nejfrekventovanější)

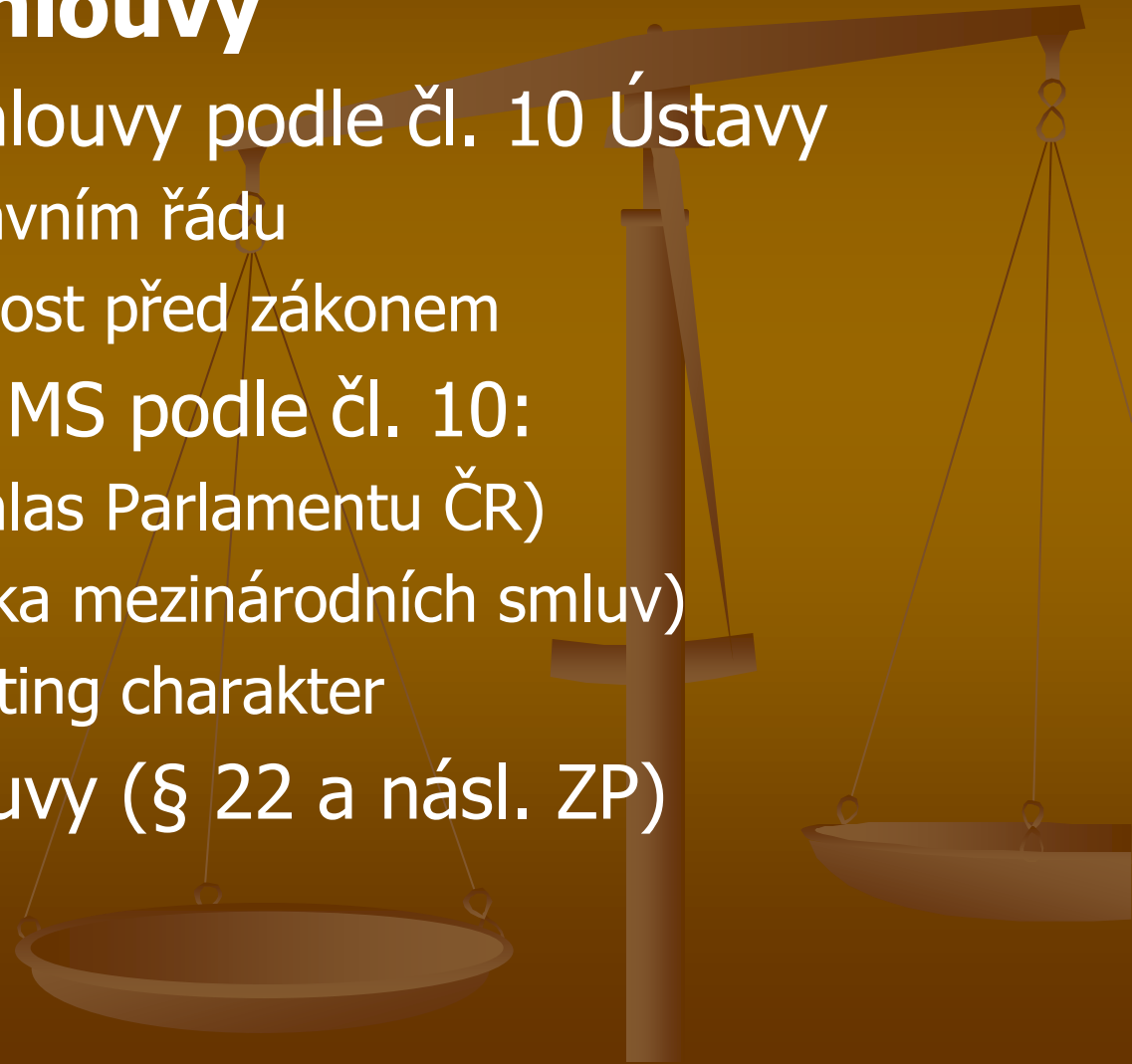
- tvorba kodexů (příklady)
 - ABGB, ZGB, BGB...
 - Dnes: NOZ, trestní zákoník, správní řád...
- typologie NPA dle kritéria orgánu
 - Parlament ČR – zákonodárce, ústavodárce
 - Vláda ČR – nařízení (čl. 78 Ústavy)
 - Ministerstva a jiné správní úřady – vyhlášky (čl. 79 Ústavy)
 - Zastupitelstva ÚSC (čl. 104 Ústavy) – vyhlášky obcí a krajů
 - Rada obce a kraje – nařízení obce a kraje

Prameny práva v ČR

■ Normativní smlouvy

- mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy
 - Postavení v právním řádu
 - aplikační přednost před zákonem
- pojmové znaky MS podle čl. 10:
 - ratifikace (souhlas Parlamentu ČR)
 - vyhlášení (Sbírka mezinárodních smluv)
 - Tzv. self-executing charakter
- Kolektivní smlouvy (§ 22 a násl. ZP)

Hierarchie pramenů práva ČR

Právní předpisy

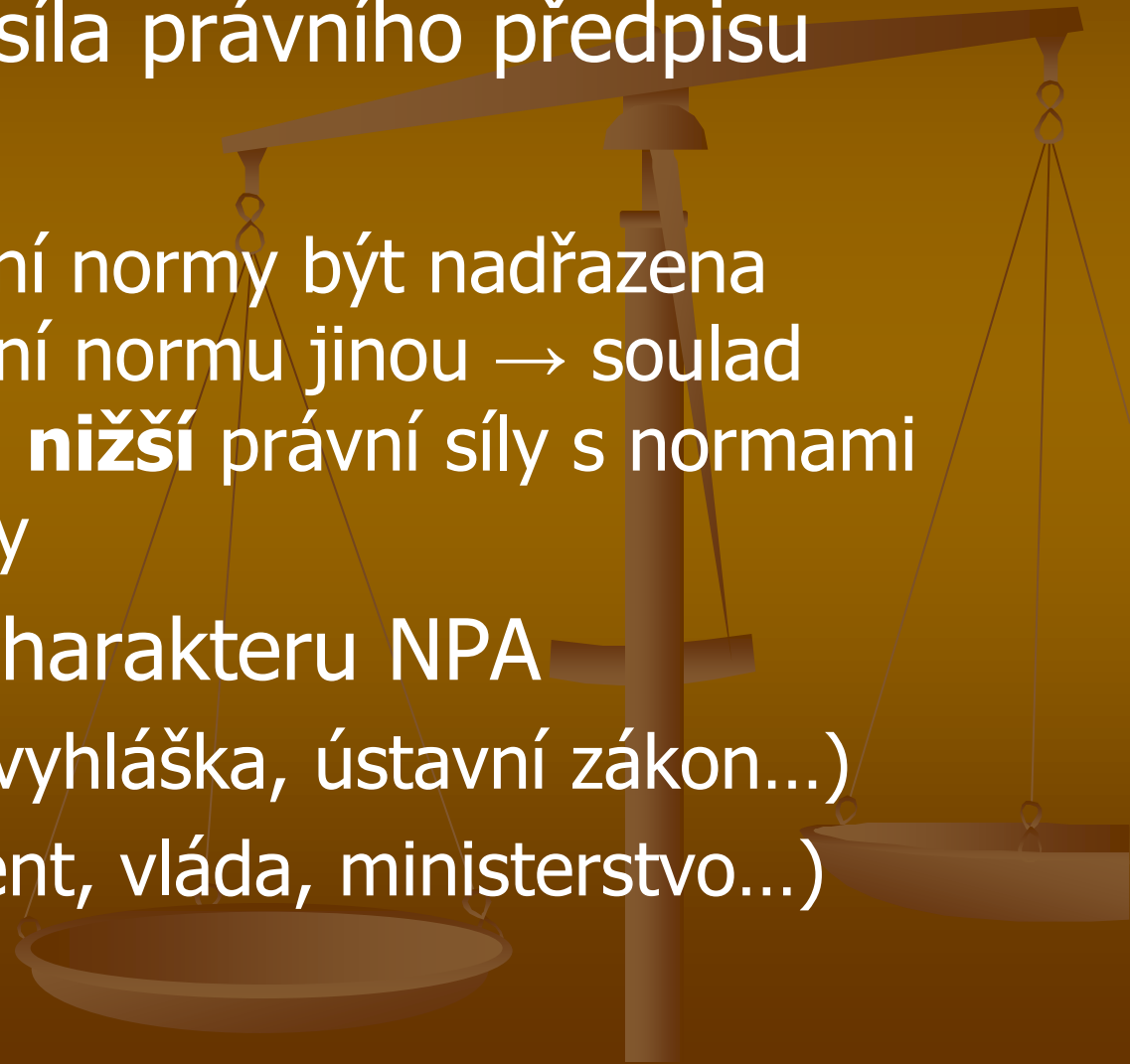
Kritérium: právní síla právního předpisu

- definice:

- schopnost právní normy být nadřazena (zrušovat) právní normu jinou → soulad právních norem **nižší** právní síly s normami **vyšší** právní síly

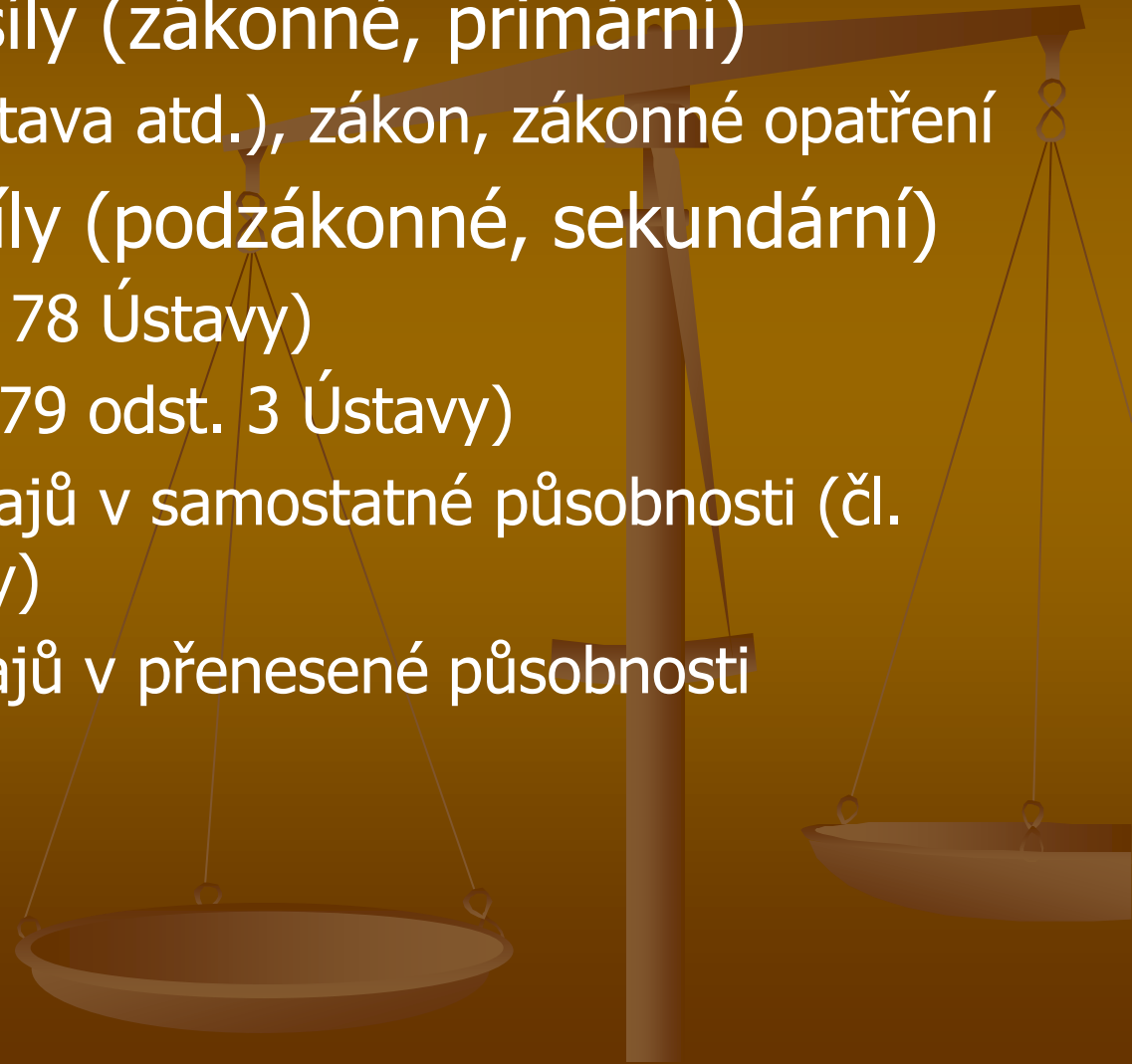
- Je odvozena z charakteru NPA

- Forma (zákon, vyhláška, ústavní zákon...)
- Orgán (Parlament, vláda, ministerstvo...)

Hierarchie pramenů práva ČR

- NPA vyšší právní síly (zákonné, primární)
 - Ústavní zákon (Ústava atd.), zákon, zákonné opatření
- NPA nižší právní síly (podzákonné, sekundární)
 - Nařízení vlády (čl. 78 Ústavy)
 - vyhláška ÚSÚ (čl. 79 odst. 3 Ústavy)
 - vyhlášky obcí a krajů v samostatné působnosti (čl. 104 odst. 3 Ústavy)
 - Nařízení obcí a krajů v přenesené působnosti

Hierarchie pramenů práva ČR

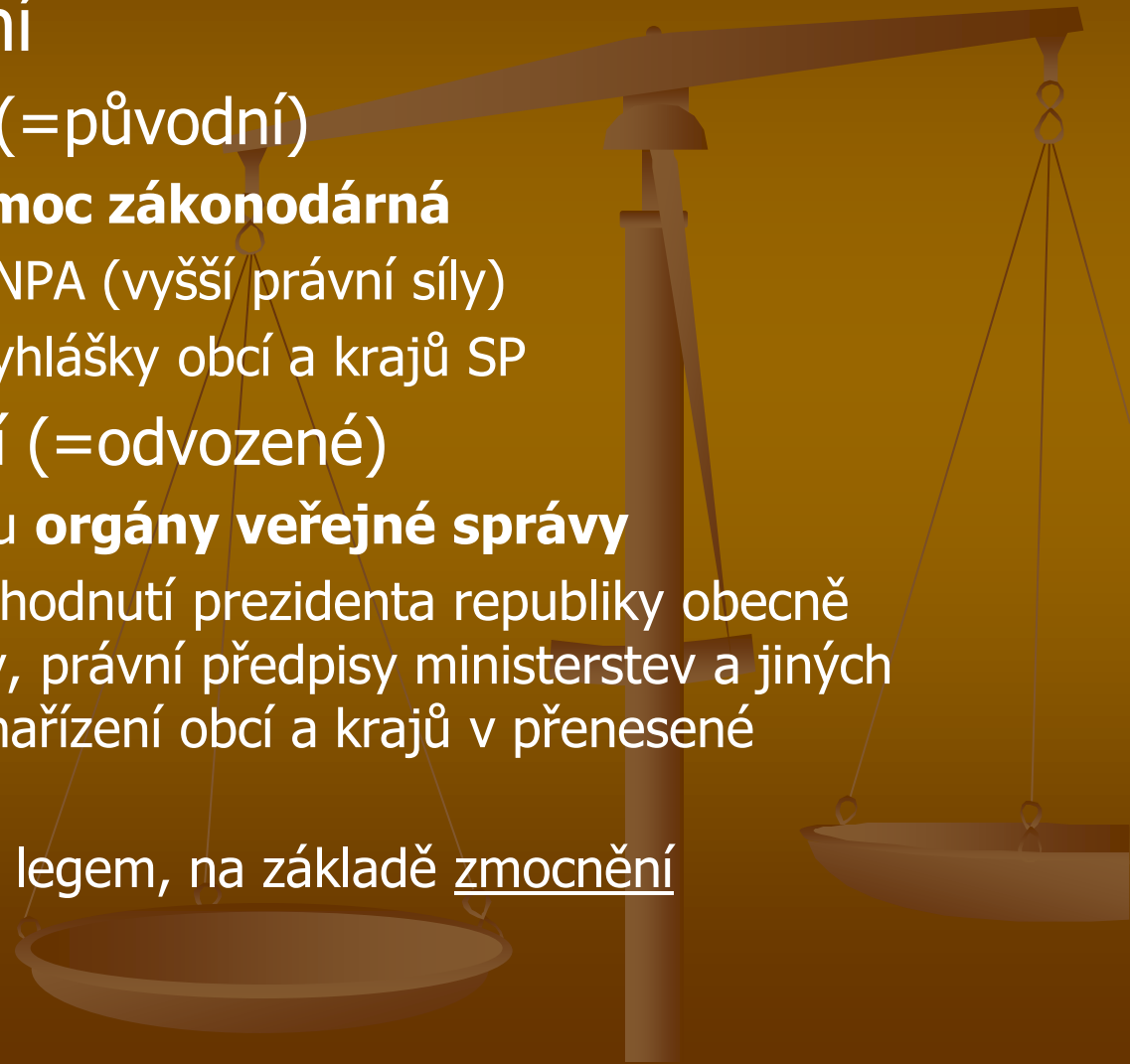
■ kritérium zmocnění

■ a) originální (=původní)

- jejich tvůrcem je **moc zákonodárná**
- všechny zákonné NPA (vyšší právní síly)
- obecně závazné vyhlášky obcí a krajů SP

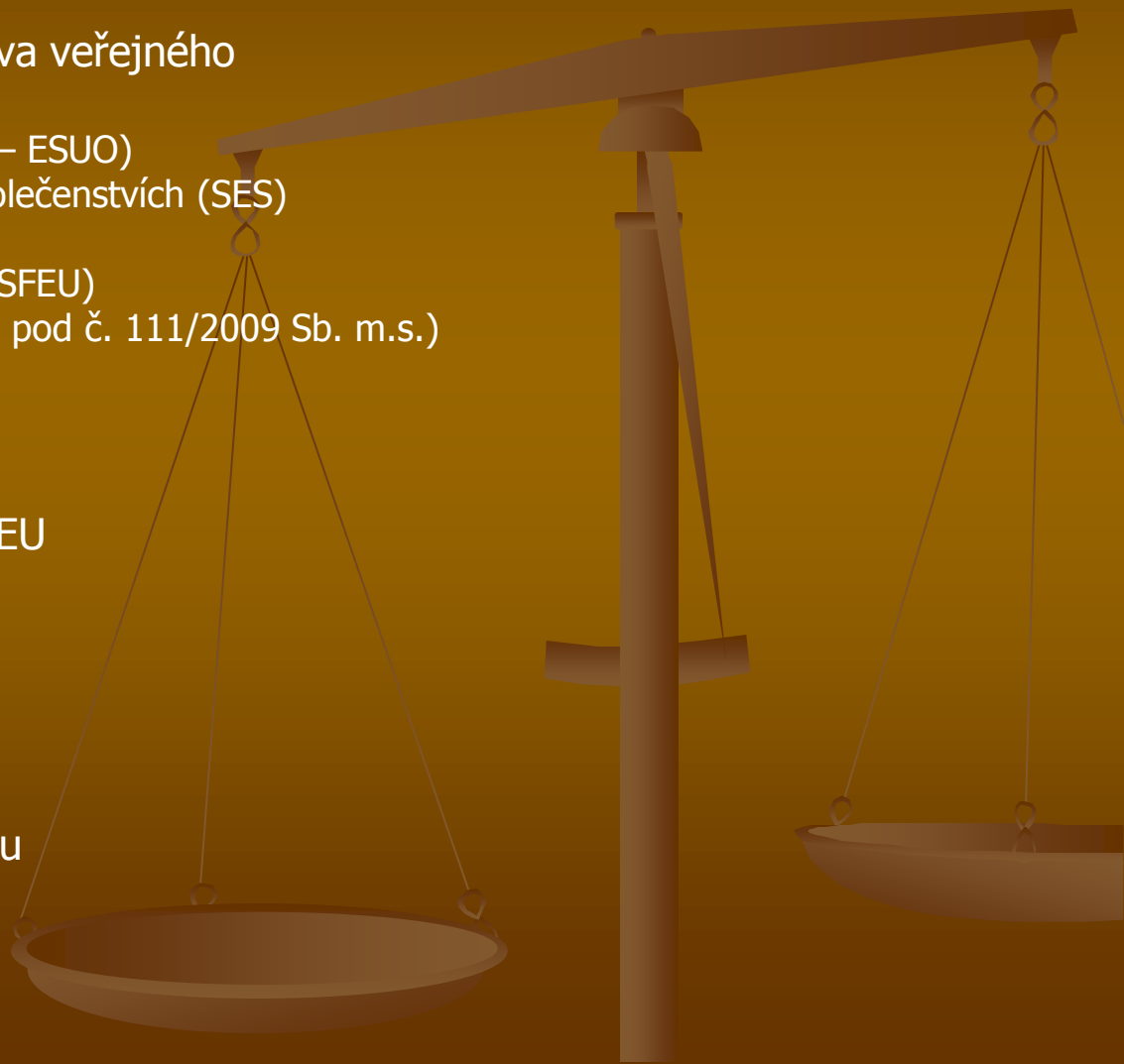
■ b) derivativní (=odvozené)

- jejich tvůrcem jsou **orgány veřejné správy**
- nařízení vlády, rozhodnutí prezidenta republiky obecně normativní povahy, právní předpisy ministerstev a jiných správních úřadů, nařízení obcí a krajů v přenesené působnosti
- *secundum et intra legem*, na základě zmocnění

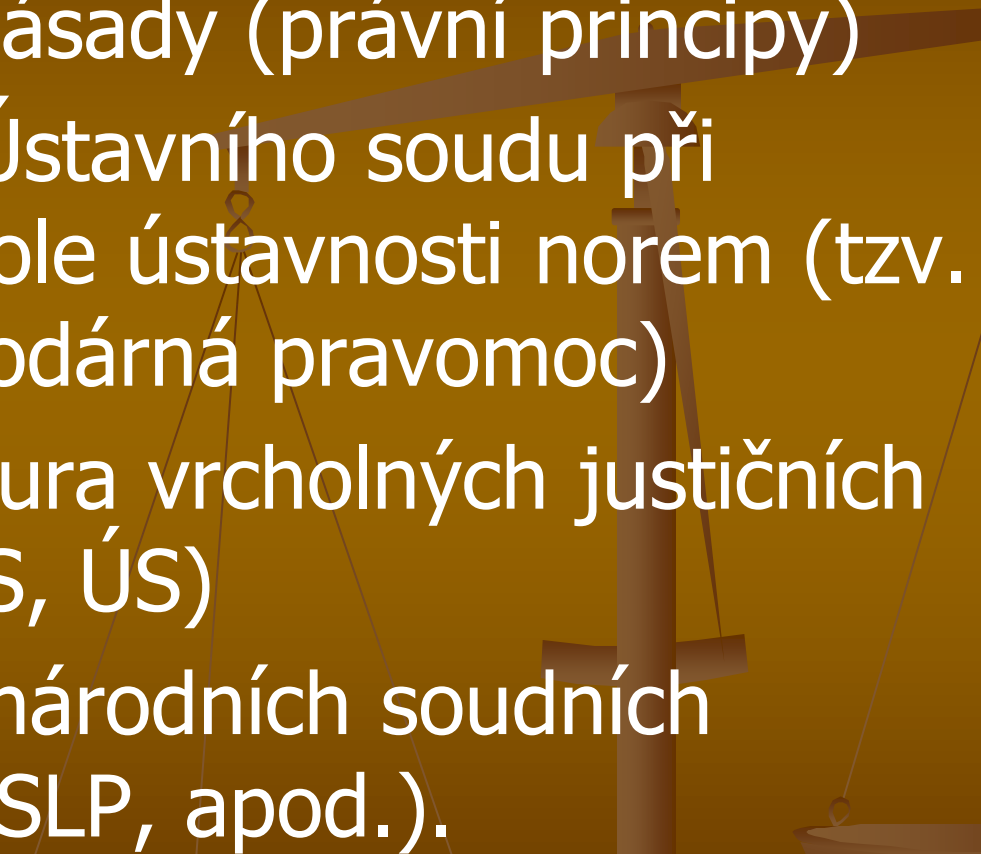

Právo EU

- Primární právo
 - Součást mezinárodního práva veřejného
 - Všechny zakládací smlouvy
 - Římské smlouvy (50. léta – ESUO)
 - Smlouva o Evropských společenstvích (SES)
 - Smlouva o EU (1992)
 - Smlouva o fungování EU (SFEU)
 - Lisabonská smlouva (vyhl. pod č. 111/2009 Sb. m.s.)
- Sekundární právo
 - Směrnice
 - Nařízení
 - Rozhodnutí dalších orgánů EU
 - Doporučení
 - Stanoviska
- Judikatura soudů EU
 - ESD (Soudní dvůr EU)
 - Tribunál
 - Tribunál pro veřejnou službu

Další prameny práva ČR

- Obecné právní zásady (právní principy)
 - Kasační nálezy Ústavního soudu při abstraktní kontrole ústavnosti norem (tzv. negativní zákonodárná pravomoc)
 - Ustálená judikatura vrcholných justičních orgánů (NS, NSS, ÚS)
 - Judikatura mezinárodních soudních institucí (ESD, ESLP, apod.).
-

Děkuji za pozornost.

